

Η ΕΝ UPPSALA ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ (1930 - 1965)

Υ Π Ο

Ἀρχιμ. ΕΥΣΕΒΙΟΥ—ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΒΙΤΤΗ

1. ANTON FRIDRICHSEN (1888-1953)

Ἡ τελευταία τριακονταπενταετία τῆς Σχολῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης τῆς Uppsala κυριαρχεῖται ὑπὸ τῆς μορφῆς τοῦ καθηγητοῦ Anton Fridrichsen (1888-1953) ἐκ Νορβηγίας τὴν καταγωγὴν ἔλκοντας. Κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν οὗτος ἔδωκε νέαν ὠθυσιν εἰς τὰς περὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην ἐρεῦνας καὶ μετέδωκε νέον πνεῦμα εἰς τὴν καινοδιαθηκικὴν σπουδὴν τόσον διὰ τῆς ὀχι εὐκαταφρονήτου εἰς ὄγκον ἐργασίας του, πάντοτε ἀρίστης ποιοτικῶς, ὅσον καὶ διὰ τῆς προσωπικότητός του. Πλήρης ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὸ ἔργον του κατάρθωνε νὰ ἐμπνέῃ καὶ νὰ χειραγωγῇ καταλλήλως νέους θεολόγους εἰς συστηματικὴν ἐρευναν καὶ σπουδὴν, διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶχε καὶ μεγάλην ὀργανωτικὴν ἱκανότητα καὶ ἐδημιούργει ἀτμόσφαιραν κατάλληλον διὰ γόνιμον συνεργασίαν.

Ἀπὸ τοῦ 1928, ὁπότε κατέλαβε τὴν ἔδραν τῆς Κ.Δ. εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Uppsala, ἐδημιούργησε κύκλον ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης μὲ ἱκανοποιητικὰ καὶ πλούσια ἀποτελέσματα. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀξιολογωτέρους μαθητὰς του εἶναι οἱ: Harald Riesenfeld, ὁ καὶ διάδοχος του εἰς τὴν ἔδραν τῆς Κ.Δ., ὁ Gösta Lindeskog, Bo Reicke, Krister Stendahl, B. Gerhards-son, Olof Lindon, Edvin Larsson, ἅπαντες καθηγηταὶ τῆς Κ.Δ. εἰς διάφορα Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ οἱ Harald Sahlin, Ake Ström, Bertil Gärtner, χρηματίσαντες ὑφηγηταὶ τῆς Σχολῆς.

Καρπὸς τῆς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος τοῦ Fridrichsen ἀποτελοῦν μεταξὺ τῶν ἄλλων καί:

1) Acta Seminarii Neotestamentici Upsalionsis. Ταῦτα ἀποτελοῦν οἰονεὶ πεπραγμένα τῆς σχολῆς καὶ συνίσταται ἡ σειρὰ αὕτη ἐκ τῶν διδακτορικῶν διατριβῶν τῶν μαθητῶν του. Ἡ σειρὰ συνεχίζεται μέχρι σήμερον ἐκδιδόμενη.

2) Svensk Exegetisk Arsbok, ὄργανον τῆς Ἑταιρίας Ἑρμηνείας τῆς Κ.Δ. ἐχούσης τὸ κέντρον της ἐν Uppsala καὶ ἐκδιδούσης τοῦτο κατ' ἔτος. Συμπλήρωμα τῆς σειρᾶς αὐτῆς εἶναι αἱ

3) Symbolae Biblicae Upsalienses. Καὶ ἡ σειρά αὕτη ἐξακολουθεῖ ἐκδιδομένη μέχρι σήμερον.

4) Svenskt Bibliskt Uppslagsverk. Τοῦτο ἀποτελεῖ συλλογικὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν ἔργον, ἐπεκτεινόμενον καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ἔχομεν ἐπίσης εὐσύνοπτον πλὴν σαφῆ παρουσίαν τῶν ἐνδιαφερόντων καὶ τοῦ πνεύματος τῆς σχολῆς τῆς Uppsala.

Ὁ Anton Fridrichsen χαρακτηρίζεται ὡς «κοσμοπολίτης» εἰς τὴν ἐπιστήμην του καὶ ἐχθρὸς τοῦ ἀπομονωτισμοῦ¹. Ἐκινεῖτο κατὰ τὸν καθηγητὴν H. Riesenfeld² ὄχι μόνον πέραν τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος του, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁρίων τῆς εἰδικότητός του, αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην τῆς καθολικῆς θεωρήσεως. Ἡσθάνετο ἑαυτὸν εὐρισκόμενον εἰς οἰκεῖον τόπον μετὰ τῶν συναδέλφων του ἄλλων κλάδων κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς του συζητήσεις. Παρηκολούθει μετὰ σπουδῆς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπικαιρότητα εἰς τὴν περιοχὴν του καὶ διαρκῶς ἀνενέωνε τὴν προβληματικότητά του. Εἰς τὸν αὐτὸν χαρακτηρισμὸν προβαίνει καὶ ὁ καθηγητὴς R. Bring εἰς σχετικὸν ἄρθρον του, ἐνθα ἐκθέτει τὰς τάσεις καὶ τὰ ρεύματα τῆς συγχρόνου σουηδικῆς θεολογίας³.

Καὶ μεθ' ἀπλῆν φυλλομέτρῃσιν τῶν ἔργων τοῦ Fridrichsen καθίσταται ἐμφανὴς ἡ πορεία του πρὸς παλαιοδιαθηκικὴν θεώρησιν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Κατηρτισμένος ἄριστα φιλολογικῶς ἔβλεπε τὰ πάντα σχεδὸν ὡς κλασσικὸς φιλόλογος. Ἡ συντονωτέρα ἡμῶς σπουδὴ καὶ μελέτη τοῦ ἐκτεταμένου καινοδιαθηκικοῦ ὕλικου τὸν ἔφερε πλησιέστερον πρὸς τὰς ρίζας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οὕτως «ἀφελληνίζομένης» βαθμηδὸν τῆς θεολογικῆς του σκέψεως ἤρχισε νὰ κατανοῇ βαθύτερον, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι προῖον ἄλλου πνεύματος καὶ ἔχει τὰς ρίζας του εἰς ἄλλον κόσμον διάφορον τοῦ ἑλληνικοῦ. Εἰς τοῦτο ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτοῦ οἱ: J. Weiss, Albert Schweitzer, Rudolf Otto κ. ἄ. σύγχρονοὶ του· μεγάλοι ἐρευνηταί. Διὰ τοῦτο δὲν διστάζει νὰ ἀναθεωρήσῃ ἐσφαλμένας του ἀπόψεις κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἐρεύνης του.

Τὰς ὑπερολίους τάσεις τοῦ Fridrichsen ἀντικατοπτρίζει ὁ ἐπὶ τῇ ἐξηκονταετηρίδι του ἐκδοθεὶς τιμητικὸς τόμος⁴, εἰς τὸν ὁποῖον ἀντιπροσωπεύονται πλεῖστα θεολογικαὶ τάσεις καὶ παρελαύνουν ἐπιφανεῖς ἐρευνηταί τῆς

1. Olof Linton: Anton Fridrichsen och festskriften till hans 60-årsdag (Ὁ Ἄντον Φρίντριχσεν καὶ ὁ ἐπὶ τῇ 60ετηρίδι του πανηγυρικὸς τόμος) Svensk Teologisk Kvartalskrift 1948, σελ. 1 ἐξῆς.

2. Harald Riesenfeld: Anton Fridrichsen. Svensk Exegetik Arsbok. XVIII-XIX Lund-Uppsala 1953-4, σελ. 7 ἐξ. Τοῦ λοιποῦ θὰ σημειοῦμεν μόνον τὰ ἀρχικά: Svensk Exegetisk Arsbok=S.E.A.

3. R. Bring: En blick på svensk teologi av i dag. (Ἐν βλέμμα εἰς τὴν σημερινὴν σουηδικὴν θεολογίαν).

Dansk Teologisk Tidsskrift τόμος 9ος, 1946 σελ. 197.

4. In honorem Antonii Fridrichsen Sexagenarii-Coniectanea Neotestamentica XI Lund-Köpenhamn (Lund 1947).

Κ.Δ. , προσωπικοί του φίλοι οἱ πλεῖστοι, ὡς λ.χ. R. Bultmann, Lucien Cerfaux, Oscar Cullmann, Albert Debrunner, Martin Dibelius, A.J. Festugière, Maurice Goguel, Jean Hering, Joakim Jeremias, W. G. Kümmel, T.W. Manson, Wilhelm Michaelis, Arthur D. Nock, Ethelbert Stauffer, Johannes de Zwaan κ.λ.π.

Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Fridrichsen εἶναι ἐκλεκτικιστῆς καὶ δὲν ἔχει ἰδικήν του γραμμὴν. Ὁ Fridrichsen θέλει νὰ ἀκούῃ συνεχῶς διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν μόνωσιν. Λαμβάνει, ἀλλὰ καὶ δίδει συγχρόνως. Οὕτω καλλιεργεῖ ἐν πολῷ κατάλληλον πνεῦμα διὰ γόνιμον ἔρευναν καὶ θετικὴν ἐπαφὴν μὲ τὴν ξένην θεολογικὴν ἔρευναν καὶ σκέψιν.

Ἀντιδρῶν πρὸς τὰς ἐπικρατούσας κατὰ τὴν ἐποχὴν του μονοπλεύρους φιλολογικὰς καὶ φιλολογικοκοιτικὰς τάσεις στρέφει τὸ κέντρον τοῦ ἐνδιαφέροντος του, ὅπως καὶ τῶν συνεργατῶν του, πρὸς τὸ θαῦμα, τὴν μεσσιανικὴν πίστιν, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ μυστήρια. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν του καὶ ἐκκλησιολογικὸν του ἐνδιαφέρον ἀντικατοπτρίζουν ἰσχυρῶς σχετικαὶ ἐργασίαι του. Τοῦτο ἐβοήθησε πολὺ εἰς τὴν συζήτησιν καὶ τὴν προσπάθειαν ἀποσαφηνίσεως τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐδημιούργησε ζωηρὰς ζυμώσεις εἰς τοὺς θεολογικοὺς κύκλους. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐρέυνης του εἶναι, ὅτι δὲν ὠδηγήθη εἰς τὴν ἐρμηνευτικὴν του προσπάθειαν διὰ μέσου τοῦ Λουθήρου, πρᾶγμα ἐμφανὲς εἰς τὴν συστηματικὴν θεολογίαν, ἀλλὰ δι' ἄλλης ὁδοῦ. Ἐνδιαφέρουσαι εἶναι ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ αἱ ἀπόψεις του. «Ἡ δυτικὴ Χριστιανοσύνη, λέγει ὁ Fridrichsen καὶ εἰδικώτερον ἡ βιβλικὴ τῆς θεολογία, ὀφείλει νὰ μάθῃ τὰ ὅρια καὶ τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἑλληνικῆς τῆς πνευματικῆς κληρονομίας. Ὁφείλει νὰ συνάψῃ ἐν τῇ σκέψει τῆς τὸν Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ καὶ τὸν Χριστὸν τοῦ δόγματος καὶ τῆς λατρείας, καὶ νὰ μάθῃ νὰ βλέπῃ τὴν ἐνότητά των πανταχοῦ τῆς Κ. Διαθήκης. Τὸ μάθημα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοηθῇ εἰς τὴν ἀπομόνωσιν μὲ τὴν Βίβλον οὔτε εἰς τὸ ἡμίφως τοῦ μοναστηρίου, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ ζώσῃ κοινωνίᾳ μετὰ τῆς Ἀγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας»⁵.

Συνεχίζων τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σκέψεών του αὐτῶν περαιτέρω τονίζει:

Ἡ ἐνότης τῆς Κ.Δ. δέον νὰ μὴ ἀναζητῆται εἰς ἰδέας ἢ ἠθικὰς ἐπιταγὰς, ἀλλὰ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς. Βάσις τῆς ἐνότητος τῆς Κ.Δ. εἶναι ὁ Κύριος ἐν τῇ ἐνότητί του μὲ τὴν Ἐκκλησίαν του. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς θεωρούμεναι αἱ διαφοραὶ ἐν τῇ Κ.Δ. δὲν ἀποτελοῦν πρόβλημα θρησκευτικὸν καὶ ἐμπόδιον πίστεως, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἀποτελοῦν αὐταὶ ἐν τεράστιον ἐνεργητικόν. Ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀνάληψίν του ὀμιλεῖ διὰ τῆς Ἐκκλησίας του οὔσης προεκτάσεως τῆς ζωῆς του, τοῦ θανάτου του καὶ τῆς ἀναστάσεώς

5. Anton Fridrichsen: Jesus, St John and St Paul.

The Root of the Vine. Essays in Biblical Theology. Dakre Press Westminster 1953 σελ. 61 ἐξ.

του καὶ ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν μορφῶν τῆς μίᾳ μὲ τὸν ζῶντα Κύριον, διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν μυστηρίων. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητος τῆς Κ.Δ. εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ παλαιὰ μέθοδος ἐρεύνης, ἣτις συνέκρινεν ἐννοίας, διατυπώσεις, ἐκθέσεις πίστεως καὶ διδασκαλίας, πρέπει νὰ τροποποιηθῇ διὰ νὰ καταδείξῃ τὰ ἀνωτέρω ὡς ἀπόψεις καὶ ἐσωτερικὰς πλευρὰς τῆς κοινῆς, ἀλλὰ πλουσίως διαφοροποιημένης πίστεως καὶ ζωῆς ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ Ἐκκλησίᾳ. Τότε θὰ εὐρεθῇ πολὺ μεγαλυτέρα συνοχὴ ἐν τῇ Κ.Δ. ἀπὸ ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ εὐρεθῇ προηγουμένως. Ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει, τονίζει ὁ Fridrichsen, ἡ ἐνότης θὰ εὐρίσκεται ἐν τῇ πολλαπλότητι καὶ ἐν τῇ πολλαπλότητι ταύτῃ θὰ εὐρεθῇ τὸ προφανὲς τεκμήριον τῆς ιστορικότητος τῆς Κ. Διαθήκης⁶.

2. ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΤΗΣ UPPSALA

Αἱ τάσεις τῆς ἐν Uppsala ἐρμηνευτικῆς σχολῆς δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν ὡς κατωτέρω:

1. Ὁ ὅλον ἐν ἰσχυρότερος τονισμὸς τῆς συναφείας τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης ὡς καὶ τῆς βαθείας ἐσωτερικῆς των σχέσεως.

2. Ὑποχωρούσης βαθμηδὸν τῆς περὶ «ἐξελληνισμοῦ» τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀντιλήψεως κατευθύνεται ἡ προσοχὴ περισσότερον πρὸς τὴν μορφήν τοῦ Μεσσίου εἰς τὰς διαφόρους τῆς παραλλαγὰς καὶ εἰς τὴν σχέσιν αὐτῆς μὲ τὴν λατρείαν καὶ τὴν ἐσχατολογίαν.

3. Ἡ ἔρευνα κατευθύνεται πρὸς τὴν παράδοσιν, ἣτις εὔρηται ὅπισθεν τῶν κειμένων καὶ προδίδεται εἰς αὐτά. Ἡ ἀρχέγονος Ἐκκλησία ἔζη στηριζομένη εἰς μίαν παράδοσιν καὶ ἀνέπνεεν εἰς τὴν ἀτμόσφαιράν της. Ἡ παράδοσις αὕτη διήκει ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ παραλλαγὰς δι' ὅλης τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας τρέφουσα αὐτήν. Ἡ ἀποκρυσταλλωθεῖσα μορφή τῶν βιβλίων τῆς Κ.Δ. εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἐκπροσωπεῖ μόνον ἐν τμήμα τῆς ὅλης παραδόσεως καὶ εἰς μορφὰς, αἵτινες ἐπεκράτησαν εἰς τὰς μεγάλας τοπικὰς ἐκκλησίας, τὰς διδούσας τὸ γενικὸν τόνον εἰς τὴν ζωὴν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀντίληψις αὕτη ἔχει ὡς συνέπειαν ἐπὶ τοῦ ἐρευνητικοῦ πεδίου τὴν διερεύνησιν τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως τῶν παραδόσεων τούτων καὶ τὴν ἀλλαγὴν τῆς περὶ ἀρχέγονου Χριστιανισμοῦ ἀντιλήψεως, ἣτις καθίσταται περισσότερον ζῶσα καὶ ἀπελευθεροῦ ἀπὸ τὴν ξηρὰν φιλολογικὴν ἀντίληψιν περὶ συγκροτήσεως τῶν καινοδιαθηκικῶν γραφῶν. Αἱ γραφαὶ αὗται δὲν ἀποτελοῦν μεμονωμένα προϊόντα φιλολογικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀλλὰ ἐξεπήδησαν ἀπὸ μίαν κοινὴν ζωὴν, ἀπὸ μίαν ὁμαδικὴν ἐργασίαν καὶ ἀπὸ ἑνα ἀποστολικὸν κύκλον, ὅστις ὡς καρδία εἰς σῶμα ἐξετόξευε ζωὴν καὶ δύναμιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

6. Αὐτ. σελ. 61-62.

4. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Formgeschichtliche Schule τονίζεται μία ἄλλη ἀφετηρία τῆς εὐαγγελικῆς παραδόσεως. Ἡ ὅλη παράδοσις κατὰ τὴν ἀποψιν αὐτὴν ἀνάγεται εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ δι' αὐτῶν εἰς αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν. Διὰ τοῦτο καὶ τονίζεται ἡ μεσσιανικὴ αὐτοῦ αὐτοσυνειδησία. Οὕτως ἐξετάζεται ὑπὸ νέον φῶς ἡ σχέσις τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Ἰησοῦ.

5. Παρὰ τὴν στενὴν συνάφειαν τῆς Καινῆς πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν ῥαββινικὴν παράδοσιν ἀφ' ἑτέρου τονίζεται ἰδιαζόντως ἡ αὐτοτέλεια τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔναντι τούτων ἀποτελούσης τι καθ' ἑαυτό.

6. Μέθοδος ἐρεύνης εἶναι ἡ ἱστορικὴ. Συνεπῶς πρὸς τὴν μέθοδον αὐτὴν καταβάλλεται προσπάθεια νὰ παραμείνῃ ἡ θεολογικὴ ἔρευνα ἀντικειμενικὴ καὶ εἰς οὐδεμίαν ὑπέικουσα σκοπιμότητα πλὴν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῆς ἀληθείας. Ἡ ἔρευνα τῆς Κ.Δ. δὲν εἶναι δι' αὐτὸ «ἐκκλησιαστικὴ», ἀλλὰ διαχωρίζει ἑαυτὴν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ κηρυγματικὴν σκοπιμότητα. Ἐνῶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ κηρυγματικὴ ἔρευνα κατευθύνεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς: qui haec ad nos?, ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα διέπεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς: Quid haec ad illos?

7. Μίαν ἀπόκλισιν ἐντὸς τῆς σχολῆς τῆς ἱστορίας τῆς παραδόσεως καὶ χαρακτηριστικὴν τῆς Σχολῆς τῆς Κ.Δ. τῆς Uppsala ἀποτελεῖ ἡ τάσις τῶν Tomas Arvedson (Das Mysterium Christi)⁷ καὶ Harald Riesenfeld (Jésus transfiguré)⁸ νὰ ἀναλύουν τὰ κείμενα τῆς Κ.Δ. τὰ σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν λατρείαν κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἀνευρίσκουν ἐντὸς αὐτῶν ὠρισμένα motiva, ἤτοι στοιχεῖα, ἅτινα ἀπετέλουν ποτὲ τμῆμα τοῦ λατρευτικοῦ σχήματος τῆς Π.Δ. ὑποστάντα ὅμως σὺν τῷ χρόνῳ ὑποβάθμισιν ἢ ἀποπνευμάτων. Ἐκδηλος εἶναι ἐν προκειμένῳ ἡ ἐπίδρασις τῆς θρησκευτολογικῆς ἐρεύνης. Διὰ τῆς τάσεως αὐτῆς ζητεῖται ἡ κάλυψις τοῦ κενοῦ, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ ὁ μονομερῆς τονισμὸς τοῦ κηρύγματος (Dibelius).

3. Η «ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ» ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ἡ «ρεαλιστικὴ» ἔρμηνεα τῆς Κ.Δ. ἀποτελεῖ βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῆς σχολῆς τῆς Uppsala. Εἰσηγητὴς καὶ διαμορφωτὴς τῆς εἶναι ὁ Α. Fri-

7. S.E.A 1948, σελ. 122 ἐξ.

— Bengt Hägglund: Theologische Lehre und Forschung in Schweden. Lutherische Monatshefte, Heft 6, Juni 1965. Hamburg σελ. 288 ἐξ.

R. Bring μν. ἔργ.

8. Tomas Arvedson: Das Mysterium Christi. Eine Studie zu Mat. 11, 25-30. Εἰς τὴν σειράν: Arbeiten und Mitteilungen aus dem Neutestamentliche Seminarium zu Uppsala. VII-Leipzig-Uppsala 1937.

9. Harald Riesenfeld. Jésus Transfiguré. Acta Seminarii Neotestamentici Upsaliensis XVI. Ejnar Munksgaard-Kobenhavn 1947.

drichsen. Αὕτη ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸ βιβλίον του «Fyrahanda sadesaker»¹⁰.

Τοῦτο ἀποτελεῖ ἐρμηνευτικὴν συλλογὴν τῶν ἀναγινωσκομένων εὐαγγελικῶν περικοπῶν τοῦ σουηδικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, αἵτινες καλύπτουν τριετῆ κύκλον περιλαμβάνοντα ὅλον τὸ ὕλικόν τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων. Τὴν συλλογὴν ταύτην ἐξέδωκεν ὁ μαθητῆς τοῦ Fridrichsen B. Gerhardsson καὶ συνεπλήρωσε τὰ ὀλίγα κενὰ του διὰ προσωπικῆς του συμβολῆς ὡς καὶ διὰ συμβολῆς τῶν Riesenfeld, Beijer καὶ B. Gärtner.

Ἡ «ῥεαλιστικὴ» ἐρμηνεία ἔχει ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὡς ἐξῆς:¹¹

Σκοπὸς τῆς ἐρμηνείας εἶναι ἡ κατανόησις. Ἡ σοβαρὰ κρίσις, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησαν τὰ μεγάλα ἀνθρώπινα προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας, θέτουν νέα αἰτήματα ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τόσον τῶν κλασσικῶν συγγραφέων, ὅσον καὶ τῆς Κ. Διαθήκης. Ἡ θεολογικὴ ἐρμηνεία δίδει τὴν δυνατότητα εἰς τὸν ἐρμηνευτὴν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κόσμον τῆς Βίβλου καὶ νὰ τὸν προσεγγίσῃ περισσότερον. Δέον ὅμως νὰ παραμείνῃ ἐντὸς τοῦ σκοποῦ της καὶ τῶν ὁρίων της, ἦτοι τὴν ἱστορικὴν κατανόησιν τῆς Βίβλου. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν πρέπει ἡ ἔρευνα ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐντείνῃ ὅλας τὰς δυνάμεις της ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ ἴδια δόγματα, τὰς προκαταλήψεις της καὶ τὰ ἰδεώδη της καὶ νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὕλικου της. Τοῦτο συνιστᾷ τὴν ἀληθῆ ἀντικειμενι-

10. Anton Fridrichsen: Fyrahanda sadesaker. (Ἐὰν ἀγρὸς τῆς τετραπλῆς σπορᾶς).

Ἐκδοσις ἐπιμελεία: Birger Gerhardsson Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens Bokförlag - Stockholm 1958

11. Anton Fridrichsen: Realistisk bibelutgägning. Ett vetenskapligt krav och ett praktiskt önskemål. (Ῥεαλιστικὴ ἐρμηνεία τῆς Βίβλου. S.E.A. Uppsala 1936. (ἐπιστημονικὸν αἶτημα καὶ πρακτικὴ ἐπιδιωξις).)

— Olof Linton: Är den exegetiska forskningen blott en reflex av allmäna och teologiska ideströmningar? (Ἀποτελεῖ ἡ ἐξηγητικὴ ἔρευνα ἀπλῆν ἀντανάκλασιν γενικῶν καὶ θεολογικῶν ρευμάτων;)

S. T. K v. (=Svensk Teologisk Kvartalskrift. Θὰ σημειοῦται οὕτως ἐφεξῆς) 1942 σ. 112.

— Gösta Lindeskog: Är den liberala teologien övrvunnen standpunkt? (Ἀποτελεῖ ἡ φιλελευθέρα θεολογία παρωχημένην ἄποψιν;)

S. T. K v. 1942, σελ. 217.

— Krister Stendahl: Implication of Form - criticism and tradition-criticism for biblical interpretation. Journal of biblical literature, Vol. LXXVII, Part I, 1958, σελ. 37-8.

Περὶ τῆς ῥεαλιστικῆς ἐρμηνείας ἰδὲ προσέτι:

— Sven Ingebrand: Bibeltolkningens problematik (Ἡ προβληματικότης τῆς ἐρμηνείας τῆς Βίβλου). Stockholm 1965).

— Harald Eklund: Nytestamentligt och modernverklighetssyn (Καινοδιαθηκικὴ καὶ σύγχρονος θεώρησις τῆς πραγματικότητος). S.E.A. 1948.

— A. Fridrichsen: Epilog. S.E.A 1948 σελ. 116.

κότητα. Ἀλλὰ αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ μόνος δυνατὸς δρόμος πρὸς κατάκτησιν τοῦ παρελθόντος καὶ κατανόησιν αὐτοῦ.

Ἔργον τῆς ἐρμηνευτικῆς ἐπιστήμης εἶναι νὰ κατανοήσῃ καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν πίστιν. Ἡ φιλελευθέρα ἐρμηνεία, χωρὶς νὰ ἀρνήται τοῦτο, τὸ παρεγνώρισε ρίψασα τὸ βάρος τῆς εἰς τὸ κείμενον, τὴν γλῶσσαν, τὴν φιλολογικὴν κριτικὴν, τὴν ἱστορίαν ἐποχῆς. Οὕτω δὲν προσέφερε τι τὸ οὐσιαστικὸν διὰ τὴν κατανόησιν τῆς βιβλικῆς θρησκείας. Ἡ φιλελευθέρα ἐρμηνεία μᾶς ἔδωκεν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ ἐντελῶς ἀνιστόρητον, ἀντικατοπτρίζουσαν τὰς ιδέας καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἱστορικοῦ Ἰησοῦ ἔχομεν τὸν Ἰησοῦν, ὅπως τὸν ἀντιλαμβάνεται αὐτὴ. Διὸ καὶ ἐθεωρήθη ἡ Κ.Δ. ὡς συνονθύλευμα ἐσχατολογικῶ ἐνθουσιασμοῦ, ἀποκαλυπτικῆς φαντασίας, γνωστικῆς θεωρίας καὶ λαϊκῶν δεισιδαιμονιῶν.

Εἶναι προφανές, ὅτι δι' οὐδεμιᾶς ἐρμηνείας δύναται νὰ ὑπερβαθῇ ἡ ἱστορικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀπόστασις. Ἐν τούτοις ἡ ἀπόστασις αὕτη εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν ἱστορικὴν κατανόησιν. Καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερνικηθῇ ἡ ἀπόστασις σημαντικῶς διὰ τῆς ἐσωτερικῆς κατανόησεως τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν ἐποχῆς. Τοῦτο κατενόησεν ἤδη ἡ ἱστορία θρησκευμάτων προσπαθοῦσα νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα τῆς θρησκείας ἐκ τῶν ἔσω. Ἡ τάσις αὕτη ἐπηρεάσε καὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς Βίβλου. Οὕτω τὸ θρησκευτολογικὸν θέμα («ἐσχατολογία») βοηθεῖ εἰς μίαν κατανόησιν τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ περὶ Ἰησοῦ ἀντίληψις τώρα ἀντιτίθεται πρὸς πᾶσαν προηγουμένην καὶ πρὸς τὴν ἰδικὴν μας ἐμπειρίαν καὶ πρὸς τὸν ἰδικὸν μας ἀνθρώπινον τύπον. Ὁ περιάγων τὴν Παλαιστίνην μεσσιανικὸς προφήτης, ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου, ὁ κηρύττων τὴν ἔλευσιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀποτελεῖ ἐν ἀπόλυτον μυστήριον ὡς ἀτομικὴ προσωπικότης. Ἀντιθέτως δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν πλήρως καὶ διαυγῶς τὰς περὶ τοῦ προσώπου του διακηρύξεις του, τὸ μήνυμά του, τὴν πρόσκλησίν του, νὰ τὸν ἀκολουθήσουν τὰ πλήθη, τὰς ἀπαιτήσεις του. Ὅ,τι ἕμως ἤθελε νὰ εἶναι ὁ ἴδιος καὶ νὰ πιστεύουν περὶ αὐτοῦ οἱ ἄλλοι, εἶναι τοιοῦτον, ὥστε μόνον ἓνας αὐστηρὸς καὶ σταθερῶς ἀντικειμενικὸς ρεαλισμὸς δύναται νὰ διεισδύσῃ εἰς αὐτό, νὰ ἴδῃ τὴν ἐσωτερικὴν του ἐνότητα καὶ κατόπιν νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ ἰσχυρὸν θρησκευτικὸν σύμπλεγμα, ὅπερ ὑπάρχει εἰς αὐτό. Μόνον μία ἐαυτῆς ἐπαλανθαινομένη ρεαλιστικὴ ἐρμηνεία δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ ὅ,τι πράγματι ὑπῆρξε. Εἰς αὐτὸ δὲ ἀποσκοπεῖ ἡ ἐπιστήμη καὶ αὐτὸ δικαιοῖ τὴν ὑπαρξίν της.

Ἡ φιλελευθέρα ἐρμηνεία ἀπομακρύνουσα καὶ ἀπελαύνουσα τὰ σκανδαλίζοντα στοιχεῖα ἀπὸ τὸν Χριστιανισμόν καὶ «ἀποκαθαίρουσα» τοῦτον, καθιστᾷ αὐτὸν ἠθικῶς, αἰσθητικῶς καὶ διανοητικῶς προσιτὸν μόνον εἰς ὀλίγους ἐκλεκτούς. Διὰ τοῦ τρόπου ὅμως αὐτοῦ τὸν καθιστᾷ ξένον πρὸς τὴν κυρίως μᾶζαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ διὰ τῆς νοθείας αὐτῆς οὔτε ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία οὔτε ὁ Ἰησοῦς γίνονται κατανοητοί. Ἀπομακρυνόμενοι δὲ τοῦ ἱστορικοῦ ἐδάφους κунηγοῦμεν σιιάς.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι ὁ ἐπιστημονικὸς ρεαλισμὸς ἀπαιτεῖ, ὅπως ἡ θεολογικὴ ἐρμηνεία τῆς Κ.Δ. ἐρμηνεύῃ ταύτην καὶ τὸν ἀρχέγονον Χριστιανισμὸν ἐν ὄλῳ του τῷ μεγαλείῳ καὶ τῇ ἐπιβλητικῇ δυνάμει τῆς πίστεως. Ἐξ ἄλλου ἡ πρακτικὴ ζωὴ ἀπαιτεῖ, ὅπως ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Εὐαγγέλιον κηρύσσωνται ἐν ὄλῳ τῷ βᾶθει των καὶ πρὸς πάντας ἀδιακρίτως, οὐχὶ δὲ εἰς ὀλίγους μόνον ἐκλεκτούς.

Ἐνταῦθα προφανῶς προσεγγίζουσι ἡ θεολογικὴ ἐρμηνευτικὴ μέθοδος καὶ ἡ ὁμιλητικὴ ἀνάγκη. Δὲν συμπίπτουν ὅμως. Ἱστορικὴ ἐρμηνεία καὶ ὁμιλητικὴ δέον νὰ μένωσι κεχωρισμένα. Οὐδεμία ἐπιστημονικὴ ἐξήγησις καὶ ἐρμηνεία δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν κήρυκα ἀπὸ τὸ *quid haec ad nos?* Ἡ ρεαλιστικὴ ὅμως ἐρμηνεία δύναται νὰ διανοίξῃ τὸν δρόμον πρὸς ἀπάντησιν διὰ τῆς ἀποδείξεως *quid haec ad illos*.

Ἐὰν τὸ παρελθὸν εἰσέρχεται ὡς γνησία ζωὴ, τότε καὶ ἡ ὁμιλητικὴ ἐρμηνεία καὶ ἡ πνευματικὴ μελέτη δύναται νὰ ἐξεύρουσι τὴν καρποφόρον σύναψιν τοῦ ἀρχεγόνου ἱστορικοῦ κηρύγματος καὶ τῆς συγχρόνου ζωῆς καὶ τῆς συγχρόνου ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ἀφετηρία τῆς θεολογικῆς ἐρμηνείας δέον νὰ εἶναι ὁ Κύριος Ἰησοῦς. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν κλειδα διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν κόσμον τῆς Κ. Διαθήκης. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος διὰ τὴν κατανόησιν τῆς. Δὲν ἀποκλείεται φυσικὰ ἢ ψυχολογικὰ καὶ λοιπὴ ἀνάλυσις τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου, τὸ ὅποιον ἐμπεριέχεται εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ αὐτὴν ταύτην τὴν κατανόησιν ἢ ἀνάλυσις αὕτη.

Ὁ Ἰησοῦς, ὁ Ἰωάννης, ὁ Παῦλος ὑπῆρξαν ἱστορικὰ πρόσωπα. Δέον ὅθεν νὰ κατανοηθῶν καὶ νὰ προσεγγισθῶν ψυχικῶς ὡς πρὸς τὸν τρόπον σκέψεως καὶ ζωῆς. Τὸ ἐγχείρημα ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκόλον. Μᾶς βοηθοῦν εἰς τοῦτο ἡ φιλολογία, ἡ ἱστορία, ἡ ψυχολογία, ἀλλὰ ὁ ῥόλος των εἶναι ἀπλῶς βοηθητικός. Ἡ κατανόησις καθ' ἑαυτὴν κερδίζεται μόνον διὰ τῆς συλλήψεως καὶ ἐρμηνείας τοῦ βιβλικοῦ λόγου ἐν τῷ πνεύματί του, ἐν τῇ χριστολογικῇ του ἀπολυτότητι. Οἰαδήποτε ἄλλη ἐρμηνεία ἀπέχει τοῦ σκοποῦ ἢ, τὸ πολὺ, τίθεται παραπλευρῶς αὐτοῦ.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων καθίσταται φανερόν, ὅτι πᾶσα ἐρμηνεία μόνον κατὰ προσέγγισιν ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ τῆς. Τὸ οὐσιῶδες ὅμως εἶναι νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ κίνησις καὶ ἡ κατεύθυνσις πρὸς τὸν σκοπόν. Τότε ἀκριβῶς καὶ μέσα εἰς τὴν ἐρμηνείαν εὐρίσκεται κάτι ἀπὸ τὴν μυστικὴν φλόγα τῆς βιβλικῆς πραγματικότητος. Τοῦτο καθιστᾷ καὶ τὴν ἐρμηνείαν ἀποκάλυψιν.

Ἐψιστον αἶτημα τῆς ἀντικειμενικότητος εἶναι νὰ ἀποκαλύψῃ αὕτη ἐν τῇ αὐστηρᾷ τῆς προσηλώσει πρὸς τὰ πράγματα τὴν ζωὴν, τὸ πνεῦμα, τὸ μυστήριον τοῦ ἀντικειμένου τῆς. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐνότητος κριτικῆς ἀναλύσεως καὶ προσωπικῆς διεισδύσεως.

Μία τοιαύτη βιβλική ἔρμηνεία κατανοεῖ καὶ δωρεῖται κατανόησιν. Εἶναι ἐπιστημονική.

Ἡ ρεαλιστικὴ ἔρμηνεία διὰ τῆς προσπαθείας τῆς νὰ ἀνεύρη καὶ τὰ μο-
tiv περι τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ἡ θρησκευολογικὴ ἔρευνα, ἐβοήθησεν εἰς μίαν
περισσότεραν προσέγγισιν μὲ τὴν συστηματικὴν θεολογίαν, ἔκφρασις τῆς
ὁποίας εἶναι τὰ ὁμαδικὰ ἔργα: En bok om Bibeln (Ἐν βιβλίον περι τῆς Βί-
βλου) Lund 1947 καὶ En book om Kyrkans ambete. (Ἐν βιβλίον περι
τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κλήρου). Uppsala 1951.

4. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Πρὸς περισσότεραν κατανόησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Fridrichsen λεχθέντων, περὶ
τῆς ρεαλιστικῆς ἔρμηνείας παραθέτομεν κατωτέρω ἓν δεῖγμα τῆς ἔρμηνείας
αὐτῆς. Πρόκειται περὶ ἔρμηνείας τῆς παραβολῆς τοῦ Σπορέως (Μάρκ. δ'
1-20 — Ματθ. ιγ' 1-23 — Λουκᾶ δ' 4-15)¹².

Εἰς τὴν παραβολὴν αὐτὴν δίδεται ἰδιαιτέρα σημασία καὶ βαρύτης ὑπὸ τῶν
εὐαγγελιστῶν. Ὁ Μάρκος τὴν τοποθετεῖ πρώτῃν εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν παρα-
βολῶν ὡς ἐνέχουσιν ἐν ἑαυτῇ τὰ μυστ(ήρια)ικὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ
Ματθαῖος ἀκολουθεῖ τὴν Μάρκον. Ὁ Λουκᾶς τὴν τοποθετεῖ εἰς τοιοῦτον πλαί-
σιον, ὥστε παρουσιάζει αὐτὴν ὡς δεῖγμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ περὶ
τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Διὰ τὴν πρώτην ἐκκλησίαν λοιπὸν εἶναι ἐμφανῆς
ἡ σημασία τῆς παραβολῆς. Μὲ ὅ,τι θέλει νὰ εἴπῃ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν παραβολὴν
ταύτην, ρίπτει φῶς εἰς ἓν φλέγον πρόβλημα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ποῖον τὸ
ζήτημα αὐτὸ καὶ ποία ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Ἰησοῦς, εἶναι θέμα περὶ
τὸ ὁποῖον πολλὴ ἐγένετο συζήτησις, ὅπως διαπιστώνομεν εἰς τὴν ἱστορίαν
τῆς ἔρμηνείας τῆς παραβολῆς. Ἡ ἐπακολουθοῦσα ἔρμηνεία γίνεται ἐπὶ τῇ
βάσει τοῦ κειμένου τοῦ Λουκᾶ μὲ τὴν βοήθειαν πάντοτε καὶ τῶν παραλλήλων.

Ἡ περικοπὴ διαιρεῖται εἰς τέσσαρα τμήματα:

1. Εἰσαγωγικὴν σημείωσιν (στ. 4)
2. Τὴν παραβολὴν (στ. 5-8)
3. Τὴν ἐρώτησιν τῶν μαθητῶν καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ (στ. 9-10)
- καὶ 4. Τὴν ἔρμηνείαν τοῦ περιεχομένου τῆς παραβολῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ
(στ. 11-15).

Ἡ παραβολὴ Μία σύγκρισις μὲ τὸν Μάρκον καὶ τὸν Ματθαῖον κατα-
δεικνύει, ὅτι ὁ Λουκᾶς ἐν μέρει μὲν συνέταμε τὴν διήγησιν καὶ ἔχει ὀλιγωτέ-
ρας λεπτομερείας καὶ χρωματισμόν, ἐν μέρει δὲ προσέθεσε τὸ ἐν ἡ τὸ ἄλλο
χαρακτηριστικὸν διὰ νὰ διευκρινήσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτιθέμενα. Γενικῶς ὅμως

εἰπεῖν ὑπάρχει συμφωνία τῶν παραλλήλων χωρίων. Δέον ἐν τούτοις νὰ λεχθῆ, ὅτι αἱ διαφοραὶ εἴλκυσαν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐρμηνευτῶν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς.

Ἐπισημαστέον ὅτι ὁ Ἰησοῦς διηγεῖται ἐν συγκεκριμένον γεγονός, ἀτί, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς μίαν συγκεκριμένην περίπτωσιν. Ὁ,τι συνέβη μὲ τὸν σπῶρον ἔχει μίαν γενικὴν ἰσχύον. Κατὰ κανόνα οὕτω συνέβαινε μὲ ἓνα γεωργόν, ὁ ὁποῖος ἔσπειρεν εἰς τὸν ἀγρόν του. Συνεπῶς οἱ ἀκροαταὶ ἔχουν σχετικὴν γνῶσιν ἢ ἐμπειρίαν τοῦ πράγματος. Ὁ Ἰησοῦς διὰ τῆς παραβολῆς ἐπιδιώκει ὠρισμένον σκοπόν: Σκέπτεται ἑαυτόν. Δι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνεύσωμεν: Σ π ε ἱ ρ ω ν τ ι ς γ ε ω ρ γ ὄ ς, ἀλλὰ Ὁ Σ π ε ἱ ρ ω ν. Τίθεται δηλαδὴ θέμα Μεσσίου, ὅστις «ἐξῆλθε» κατὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ τῶν καιρῶν διὰ νὰ σπείρῃ τὸν σπῶρον του. Τότε ἀπέκτησε τὴν ἰδίαν ἐμπειρίαν, τὴν ὁποίαν καὶ κάθε γεωργὸς ἀποκτᾷ: Ἡ μοῖρα τοῦ σπῶρου προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς γῆς. Βλέπομεν συνεπῶς, ὅτι ἡ εἰκὼν καὶ ἡ πραγματικότης συνάπτονται ἐσωτερικῶς ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς παραβολῆς. Εἰς τὴν συνέχειαν δὲ φαίνεται, ὅτι ἡ διαζωγράφησις τῶν ἐξελισσομένων ἐν τῇ παραβολῇ τελεῖ διαρκῶς ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν αὐτῶν, τὰ ὁποῖα σκέπτεται καὶ ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ Ἰησοῦς λέγων τὴν παραβολήν. Παρατηροῦμεν οὕτω, ὅτι δὲν λέγεται οὐδεμίαν λέξιν διὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ ἀγροῦ πρὸς σπορὰν ἢ τὴν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς τοποθέτησιν τοῦ σπῶρου. Ἐπίσης παραλείπονται ἀποφασιστικοὶ παράγοντες διὰ τὴν βλάστησιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ σπῶρου, ὅπως ἡ βροχὴ. Τὸ βάρος τίθεται μόνον εἰς τὴν ποιότητα τῆς γῆς. Ἐν τούτοις ἡ ξηρὰ Παλαιστίνη ἀπαιτεῖ ὡς ὄρον ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τὴν βροχὴν διὰ τὴν βλάστησιν τοῦ σπειρομένου σπῶρου. Ἄξιοσημείωτον ἐπίσης τυγχάνει τὸ ὅτι τὰ τέσσαρα εἶδη τῆς γῆς συγκεντροῦνται εἰς τὸν αὐτὸν ἀγρόν. Ὅλα αὐτὰ μαρτυροῦν, ὅτι ἡ διήγησις τῆς παραβολῆς ἀποσκοπεῖ εἰς τὸ νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἐσχατολογικὸν γεγονός, ὅτι ὁ Μεσσίας ἐξῆλθε κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους εἰς τὸν Ἰσραὴλ διὰ νὰ σπείρῃ τὸν λόγον, τὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Μία λοιπὸν ἐρευνητικὴ σπουδὴ τῆς παραβολῆς καταδεικνύει ἀπλῶς πῶς δέον νὰ νοηθῆ ἡ παραβολή. Ἀφορᾷ τὸν Μεσσίαν καὶ τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὴν τελικὴν ἀποφασιστικὴν πράξιν τῆς ἀποκαλύψεως.

Εἰς τὴν συνέχειαν τῆς παραβολῆς ἀκούομεν περὶ τριῶν ἀποτυχιῶν καὶ μιᾶς ἐπιτυχίας τῆς καρποφορίας. Αἱ τρεῖς περιπτώσεις ἀποτυχίας ἀποτελοῦν μίαν ἐνότητα, μίαν τριπλῆν ποικιλίαν, σχηματίζουσιν τὴν βάσιν διὰ τὴν τετάρτην περίπτωσιν, ἣτις τονίζεται ἰσχυρῶς. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξάντλησιν ὅλων τῶν δυνατῶν περιπτώσεων ἀποτυχίας. Ἀναφέρει μόνον τρεῖς ἀκριβῶς ὡς εἰκόνας διαζωγραφούσας τὴν ἀποτυχίαν τῆς σπορᾶς. Ὁ βασιλεὺς Λουκάς διὰ τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν τμήμα τοῦ σπῶρου λέγει, ὅτι «κατεπατήθη». Τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν πραγματικότητα καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τοὺς ἀγρούς τῆς Παλαιστίνης. Διὰ τὸ ἐν τῇ πετρώδει γῆ πεσὸν λέγει ὁ Λουκάς, ὅτι ἡ κακὴ του ἐξέλιξις ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν ὑγρασίας. Ὁ Μάρκος καὶ ὁ

Ματθαῖος αἰτιολογῶν τὸ γεγονός διὰ τοῦ «μὴ ἔχειν βάθος γῆς». Ἡ παρατήρησις εἶναι λαϊκὴ καὶ περισσώτερον ἀφελής ἢ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ.

Ἡ τρίτη κατηγορία εἶναι τὸ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν. Ἄκανθαί εἶναι τὰ παντὸς εἶδους ζιζάνια, τὰ ὅποια ἀφθοοῦν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἐν τμῆμα ἔπεσεν εἰς τὴν ἀγαθὴν γῆν. Τὸ ὀριστικὸν ἄρθρον σημαίνει, ὅτι γίνεται λόγος περὶ τινος συγκεκριμένου πράγματος. Ἡ πλουσία καρποφορία ἀποτελεῖ τὴν πλήρωσιν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ἕπερ δωρεῖται εἰς τοὺς πιστοὺς χαράν, φλογερὰν ἀγάπην, ἀκατάβλητον δύναμιν διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν πόνον. Ἄνευρίσκομεν δηλαδὴ ἐνταῦθα ἴχνη τοῦ πρωτοχριστιανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις τελεῖ εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ξηρότητα καὶ τὴν ἀτολίαν, τὴν ὅποιαν διαπιστοῦμεν εἰς τὴν σύγχρονον χριστιανικὴν ζωὴν καὶ τὸ σύγχρονον χριστιανικὸν κήρυγμα.

Ἑρμηνεία τοῦ περιεχομένου τῆς παραβολῆς. Στίχ. 11-15.

Κατὰ παράκλησιν τῶν μαθητῶν προβαίνει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς παραβολῆς:

«Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ». Ὁ Μάρκος λέγει: «ὁ λόγος». Ὁ Ματθαῖος λέγει: «ὁ λόγος τῆς βασιλείας». Πρόκειται λοιπὸν ἐμφανῶς περὶ ἐσχατολογικοῦ μηνύματος. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ λόγος, εἶναι κάτι τὸ ἐντελῶς συγκεκριμένον, κάτι τὸ ἐντελῶς εἰδικόν. (Πρβλ. τὸ debar Jahné εἰς τὴν Π. Διαθήκην), τὸ ὅποῖον εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρον εἰς τοὺς λόγους τῆς ἀποκαλύψεως. Προκειμένου περὶ τοῦ Ἰησοῦ ὁ λόγος ἔχει πάντοτε τὸ συγκεκριμένον θέμα: Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Οὐδεὶς ἰσχυρίζεται, ὅτι τοῦτο πάντοτε σημαίνει κατ' εὐθείαν διακήρυξιν τῆς Βασιλείας. Τοῦτο γίνεται ἐμμέσως, ἀλλὰ ἀμέσως. Ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει οἱ ἀκροαταὶ ἐνταῦθα τίθενται πρὸ ἐνὸς γεγονότος ἐκτάκτου σημασίας. Ἡ ὥρα τοῦ Θεοῦ ἐσήμανε διὰ σᾶς. Ἀποφασίσασε τώρα καὶ ἐδῶ!

Διὰ σειρᾶς ἀποτυχιῶν ἐρχόμεθα τώρα εἰς ἓν ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα.

~~Πρώτη ἀποτυχία: Ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν πεσὼν σπόρος. Ὁ διάβολος ἀπομακρύνει τὸν λόγον. Πανταχοῦ, ὅπου κηρύσσεται ὁ λόγος, εὐρίσκεται καὶ δρᾶ ταυτοχρόνως καὶ μία πονηρὰ δύναμις. Εἶναι ὁ πονηρός, ὅστις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀφαιρῇ καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ματθαῖος ἔχει ἐν σημείον, ἔνθα τονίζεται ὁ ὑποκειμενικὸς παράγων τοῦ ἀνθρώπου. «Παντὸς ἀκούοντος καὶ μὴ συνιέντος». Παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις ἐλλεῖπει ἡ δυνατότης μιᾶς ὀρθῆς ἀντιλήψεως. Ἐνταῦθα ὁ διάβολος ἔχει νὰ παύξῃ ἐν εὐκόλῳ παιγνίδι.~~

~~Δευτέρη ἀποτυχία. Τὸ βραχὺ δὲς ἔδαφος. Ἐνταῦθα ἐνεργοῦν δύο παράγοντες. Εἰς ὑποκειμενικὸς καὶ εἰς ἀντικειμενικὸς. Ἡ ἔλλειψις ῥίζης δημιουργεῖ δυνατότητα εἰς τὸν πειρασμὸν διὰ νὰ τοὺς καταβάλλῃ.~~

Τρίτη ἀποτυχία: Αἱ ἄκανθαί. Τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ἀντικείμενον ἐνταῦθα συνάπτονται εἰς ἓν. Τὸ δέλεαρ τοῦ κόσμου, τὸ ὁποῖον ὑπηρετεῖ τοὺς σκοποὺς τοῦ σατανᾶ.

Τὰ τρία ταῦτα παραδείγματα μᾶς δίδουν μίαν εἰκόνα τοῦ πῶς βλέπει ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐσχατολογικὴν του τοποθέτησιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ λόγου. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὁ ἄνθρωπος ἐγκαταλείπει τὸν Ἰησοῦν καίτοι ἐργάζεται διὰ τὴν σωτηρίαν του. Ὁ πονηρὸς ἐκμεταλλεῖται αὐτὰς τὰς ἀνθρωπίνους προϋποθέσεις εἰς τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον του. Δέον ὅμως νὰ λεχθῆ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐκφράζεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ βιολογικοῦ ντετερμινισμού. Ἡ ἔλλειψις κατανοήσεως τοῦ λόγου, ἡ ἔλλειψις ρίζης, ἡ κοσμικοφροσύνη, δὲν εἶναι ἔμφυτοι ψυχολογικαὶ ιδιότητες τοῦ χαρακτήρος, ἀλλὰ θρησκευτικαὶ ἐλλείψεις συννημέναι μὲ τὴν ἐσωτερικὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Δημιουργόν.

Ἐπὶ τὴν ὀπτικὴν αὐτὴν γωνίαν δέον νὰ βλέπωμεν καὶ τὸν χαρακτηρισμὸν «καλὴ γῆ». Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς λέγεται διὰ μίαν κατηγορίαν ἀνθρώπων, οἵτινες καρποφοροῦν πλουσίως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἀκολουθοῦντες τὴν ἐρμηνείαν αὐτὴν τῆς παραβολῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ φθάνομεν εἰς τὸ ἐρώτημα: Πῶς ἐσκέπτετο ὁ Ἰησοῦς τὴν δυνατότητα σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων; Ποίας συνεπειᾶς ἔχει αὐτὴ ἡ ἰδέα του διὰ τὸ κείμενον αὐτὸ καὶ τὸ κήρυγμα ἐν γένει; Προτοῦ νὰ ἐξετασθῆ τὸ ζήτημα αὐτό, πρέπει προηγουμένως νὰ ριθῆ ἐν βλέμμα εἰς τὴν εἰσαγωγικὴν σημείωσιν τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ τὸν βραχὺν διάλογον τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τῶν μαθητῶν του.

Εἰσαγωγὴ. Ἡ σκηνή, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, εἶναι διάφορος τῆς ἐν τοῖς κατὰ Μάρκον καὶ Ματθαῖον εὐαγγελίοις. Χωρὶς νὰ ~~προβαίῃ εἰς λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ τόπου, προχωρεῖ εἰς τὴν παραβολήν.~~ Ὁ Λουκᾶς θέλει νὰ ὑπογραμμίσῃ κυρίως τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου, ὅστις συνεκεντρώθη περὶ τὸν Ἰησοῦν. Προφανῶς μία εἰκὼν ἐπιτυχοῦς δραστηριότητος. Πλήθη ἀνθρώπων ἀκούουν τὸν Ἰησοῦν καὶ βλέπουν τὰ θαυμαστά σημεῖα, τὰ ὁποῖα κατεργάζεται. Ἀκριβῶς ὅμως εἰς αὐτὴν τὴν πλήρη πλουσίαν ὑποσχέσεων ἐξωτερικὴν κατάστασιν ἔρχεται ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως, ἐνθα ὁ σπόρος ρίπτεται ἀφθόνως, νὰ δηλώσῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπατᾶται ἀπὸ τὰ φαινόμενα. Γνωρίζει ποία εἶναι ἡ πραγματικότης. Ποία εἶναι ἡ ἀποφίς του περὶ τῆς πραγματικότητος μαρτυρεῖ ὁ

Διάλογος. στ. 9-10. Οἱ μαθηταὶ ζητοῦν διευκρίνισιν τῶν λεχθέντων. Ὁ Ἰησοῦς ἀπαντᾷ, ὅτι πρόκειται περὶ τῶν μυστηρίων τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ γίνεται λόγος περὶ αὐτῶν ἐν παραβολαῖς, ἵνα μὴ κατανοῶσιν οἱ ἀκούοντες. Πῶς ὅμως συμβιβάζεται τοῦτο μὲ τὸν σκοπὸν τῶν παραβολῶν τοῦ Ἰησοῦ; Ἡ ἀποφίς, ὅτι ὅσα λέγονται παραβολικῶς, λέγονται οὕτως διὰ νὰ μὴ κατανοήσουν οἱ «βέβηλοι» τὴν θρησκευτικὴν πραγματικότητα, δὲν φαίνεται

νά συμφωνῆ μετὴν σκέψιν τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἐχρησιμοποιοῖ τὰς παραβολὰς διὰ νὰ καταστήσῃ πλέον ἐμφανεῖς καὶ εὐπροσίτους τὰς ἀληθείας, τὰς ὁποίας ἐδίδασκε.

Ἐχομεν ἄλλοθεν μαρτυρίας, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐθεώρει τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς μίαν πραγματικότητα κεκρυμμένην διὰ τοὺς πολλούς, διότι οὗτοι δὲν προωρίσθησαν νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ κατανοήσουν τὰ μυστήρια. Τὰ μυστήρια ταῦτα συνοπτικῶς ὑποκρύπτονται εἰς τὸν ὕϊδν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἐμφανίζεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπλοῦς ὡς καὶ εἰς τὰς παραβολὰς, ὡς ἀλιεύς, ὡς γεωργός κλπ. Εἰς τὴν καθημερινότητα καὶ ἀπλότητα αὐτὴν ὑποκρύπτεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ιδιότης τοῦ Ἰησοῦ ὡς διακόνου τῆς σωτηριώδους βουλῆς τοῦ Θεοῦ. Ἀποδίδουν οἱ στίχοι 11-15 ὅ,τι ἀπεσκόπει ὁ Ἰησοῦς λέγων τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως; Μετὰ τὸν Jülicher οἱ ἐρμηνευταὶ ἀρνοῦνται νὰ ἀπαντήσουν καταφατικῶς εἰς τὸ ἐρώτημα. Οὗτοι θέτουν τὸ βᾶρος εἰς τὴν ἐπιτυχίαν, τῆς ὁποίας τὸ σκοτεινὸν βᾶθος ἀποτελοῦν αἱ περιπτώσεις τῆς ἀποτυχίας. Ἡ περικοπὴ θεωρεῖται ἐσχατολογικῶς. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα θὰ καταστῆ φανερόν, ὅταν θὰ ἀποσυρθῆ ἡ αὐλαία καὶ θὰ παρουσιασθῆ εἰς φῶς ἡ πραγματικότης. Μερικοὶ θεωροῦν τὴν ἀποψιν αὐτὴν ὡς τὴν ἀποψιν τῆς ἐν ἱεραποστολῇ ἐκκλησίας, ἥτις οὕτως θεωρεῖ τὴν πορείαν τοῦ λόγου εἰς τὰς ἀνθρωπίνας καρδίας. Ἐν τούτοις δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι ἡ σκέψις αὕτη δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν θεώρησιν ὠρισμένων ἀπόψεων τῆς παραβολῆς.

Ἡ δομὴ τῆς παραβολῆς. Ἡ παραβολὴ οἰκοδομεῖται ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ συχνὰ χρησιμοποιουμένου ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ σχήματος. Βασικῶς ἔχομεν μίαν ἀντίθεσιν: Ὁ σπόρος, ὅστις καρποφορεῖ καὶ ὁ σπόρος ὅστις δὲν καρποφορεῖ. Μόνον δύο δυνατότητες ὑπάρχουν. Tertium non datur. Ἡ ἀποτυχία παρίσταται ὡς τριπλῆ. Ἡ ὀλότης παρουσιάζεται τελοῦσα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ κεντρικοῦ σημείου, ἥτοι τῆς ἐπιτυχίας, ἥτις ἐπιστέφει τὴν παραβολήν. Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως ἔχει ἓνα ἰσχυρὸν τόνον θριάμβου καὶ παρακλήσεως. Ἰσχύει ὅμως αὐτὸς ὁ θρίαμβος μόνον διὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν; Ἡ ἑκατονταπλασίαν καρποφορία δεόν νὰ ἐρμηνευθῆ ἐσχατολογικῶς; Εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐπέλεξε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουσαν καὶ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα. Οὕτω εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ παρηγορία καὶ θάρρος διὰ τὴν μερικὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἔργου τῆς βασιλείας.

Ἡ καλή γῆ καὶ ὁ καρπός. Ὁ ἄνθρωπος ὡς δημιουργήμα τοῦ Λόγου. Τὸ κείμενον οἰκεῖ περὶ καρπῶν. Ὁ ὅρος καρπός δὲν εἶναι συνήθης προκειμένου περὶ ἀγρῶν, ἀλλὰ περὶ δένδρων. Ὅπισθεν τοῦ σπόρου κρύπτεται ὁ λόγος. Γενικῶς εἰς τὴν Ἀνατολὴν τὸ κήρυγμα, ἡ ἰδέα, ἡ διδασκαλία, παρίστανται ὡς σπόρος (σπέρμα-σπόρος) ἀναπτυσσόμενος ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον διαμορφώνει, ὥστε νὰ διανοῆται καὶ νὰ ἐνεργῆ ὀρθῶς, νὰ καρποφορῆ δηλαδὴ. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν σκέψεων αὐτῶν θὰ πρέπη ἴσως

νὰ ὑπομνησθῆ, ὅτι ὁ σπόρος τοῦ σίτου, δι' ἄρτον προωρισμένος, ἐθεωρεῖτο ἱερός καὶ ἔπαιζε σπουδαῖον ῥόλον εἰς διάφορα μυστήρια. Ἡ ἰδιοτυπία ὅμως τῆς παραβολῆς ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἡ μοῖρα τοῦ σπόρου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς γῆς, εἰς τὴν ὁποίαν πίπτει. Ἡ προσοχὴ λοιπόν, τὴν ὁποίαν ἐφιστᾶ ἡ παραβολὴ στρέφεται εἰς τὸν ἀγρόν καὶ δὴ τὴν καλὴν γῆν, ὅπου καρποφορεῖ ὁ σπόρος. Λέγεται δηλαδὴ ἐνταῦθα, ὅτι ἡ τύχη τοῦ λόγου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος καθ' ἑαυτὸν καὶ ἀπὸ τὸ ἐὰν θέλῃ νὰ πιστεύσῃ καὶ νὰ παραμείνῃ ἐν πίστει.

Μία τοιαύτη ὅμως διδασκαλία εἶναι δυνατὸν νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν σκέψιν: Τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἔχει ἐν ὄριον: τὴν ἀτομικὴν ὑπαρξιν παντὸς ἀνθρώπου. Πιστοποιεῖται ὅμως εἰς τοιοῦτος ντετερμινισμὸς παρὰ τῶ Ἰησοῦ; Ἐὰν θεωρῆ ντετερμινιστικῶς τὸν ἄνθρωπον, τότε τί ζητεῖ ἀπὸ αὐτὸν διὰ τῆς παραβολῆς; Φυσικὰ εἰς φυσιοκρατικὸς ντετερμινισμὸς ἀποκλείεται διὰ τὴν σκέψιν τοῦ Ἰησοῦ. Δὲν συμβιβάζεται μία τοιαύτη ἄποψις μὲ τὴν περὶ ἀνθρώπου ἀντίληψιν τοῦ Ἰησοῦ. Τούναντίον ἡ παρούσα παραβολὴ καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς μαρτυροῦν, ὅτι ἄλλως βλέπει τὸν ἄνθρωπον. Γνωρίζομεν πόσον σπουδαῖον ῥόλον παίζει εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Ἰησοῦ ἡ ἀντίληψις περὶ τῆς δυνάμεως τῶν πονηρῶν πνευμάτων εἰς τὸν κόσμον. "Ὅπισθεν ὅμως τῶν διαδραματιζομένων γεγονότων ἐν τῷ κόσμῳ κρύπτεται ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ: «ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν καὶ ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα». Συμφώνως πρὸς τὴν σκέψιν τοῦ Ἰησοῦ ὅ,τι συμβαίνει δὲν εἶναι τυχαῖον. Γίνεται κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ. Ὡς πρὸς τὴν ἄλλην κεφαλαιώδη ἰδέαν τῆς παραβολῆς, ὅτι τὸ μέλλον τοῦ σπόρου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς γῆς, δύναται νὰ παρατηρηθοῦν τὰ ἐξῆς: Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἀναμφιβόλως ἡ καινοδιαθηκικὴ ἀντίληψις, ὅτι, ὅπου ὑπάρχει πίστις, συμβαίνει, διότι ὁ ἄνθρωπος ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ προωρίσθη εἰς πίστιν. Ἡ ποιότης τῆς ἀγαθῆς γῆς ἀποτελεῖ συνεπῶς ἔκφρασιν τῆς πεποιθήσεως, ὅτι εἰς ἄνθρωπος ἔχει τὴν δυνατότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς συντηρήσεώς τῆς ἐν ἑαυτῷ ἀπὸ τὸν Θεόν. Οἱ ἄνθρωποι τῆς κατηγορίας αὐτῆς εἶναι οἱ ἐκλεκτοί, οἱ σφζόμενοι. Εὐρίσκομεν συνεπῶς αὐτὴν τὴν σκέψιν: "Ὅ,τι εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔποψιν, εἶναι προϊόν τοῦ λόγου, εἶναι καρπὸς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι τὸ εὐαγγέλιον, τὸ ὅποιον εἶναι ἡ δύναμις ἡ δυναμένη αὐτὴ καὶ μόνη νὰ παραγάγῃ καρπούς, ἧτοι ζωὴν, ἧτις δὲν εἶναι τι τὸ φαινομενικῶς μόνον ὑπάρχον, ἢ αὐταπάτη, ἀλλὰ ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ ἱκανὴ νὰ ὑποστῇ τὴν ἐσχατολογικὴν δοκιμασίαν. Πᾶσα ἄλλη ζωὴ εἶναι ἀπατηλὴ, κενή, χωρὶς οὐσιαστικότητα. Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ λόγου. Μόνον ἐν τῷ λόγῳ ὑπάρχει ἡ πραγματικότης τοῦ Θεοῦ καὶ δημιουργεῖται ἡ δυνατότης τῆς ὑπάρξεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ πιστευὼν λοιπὸν ἄνθρωπος εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἡ πίστις καὶ οἱ καρποὶ τῆς εἶναι προϊόντα τοῦ λόγου εἰς τὰς πρὸς πίστιν ἐκλελεγμένας καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ποῖον τὸ μυστήριον αὐτό, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος εἰς τὴν παραβολήν; Ὅταν ὁ Λουκᾶς ὀμιλῇ περὶ μυστηρίων, σκέπτεται καὶ πράγματα, τὰ ὅποια μόνον ἡ πίστις δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐννοήσῃ. Ἐνταῦθα ὁμοίως γίνεται προφανῶς λόγος περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τοῦ μυστηρίου τούτου ὀφείλομεν νὰ σκεφθῶμεν τὴν πνευματικὴν τοποθέτησιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο ὁ Ἰησοῦς. Ὁλόκληρος ἡ ὑπαρξίς τοῦ Ἰσραὴλ ἦτο ὠκοδομημένη ἐπὶ τοῦ νόμου (torah). Διὰ τῆς λεπτομεροῦς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ ὁ Ἰσραὴλ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ κληρονομήσῃ τὸν ἐρχόμενον αἰῶνα. Διὰ τοῦτο τὸ βάρος ἐπιπτεν ἐπὶ τῶν διδασκάλων κυρίως, οἵτινες ἐδίδασκον ἡμέρας καὶ νύκτα τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Θὰ ἔπρεπε νὰ ὀδηγηθῶσι πάντες εἰς τὴν ὑπακοὴν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου. Πᾶς Ἰσραηλίτης ἦτο εἰς θέσιν καὶ ἠδύνατο νὰ σωθῇ. Οὕτως ὁ Ἰσραὴλ οὐδὲν ἄλλο ἔπραττε ἢ νὰ οἰκοδομῇ νυχθημερόν τὸ οἰκοδόμημα τῆς δικαιοσύνης του μετὰ τὴν σκέψιν κατευθυνομένην πρὸς τὴν ἀμοιβήν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανε ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἔργα του. Ὁ Σπορεύς θέτει ἑαυτὸν ἐκτὸς τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ. Χωρὶς νὰ μεριμνᾷ δι' ὅλα αὐτά, καλεῖ ὄλους, τὴν ἀμόρφωτον μᾶζαν (am haarez) νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ πιστεύσῃ. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν ἔρχεται ὡς ἀποτέλεσμα προσπαθειῶν τοῦ ἀτόμου-φύλακος τοῦ νόμου, ἀλλὰ ἔρχεται διὰ τοῦ λόγου, διὰ τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἀπαιτεῖ πίστιν. Ὅλον τὸ ὀρθολογιστικὸν θρησκευτικὸν οἰκοδόμημα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καταρρίπτεται καὶ ἀπορρίπτεται, διὰ νὰ δοθῇ προτεραιότης εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Τὸ πᾶν ἐνταῦθα ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, ὅστις ἐνσαρκώνει τὸν Σπορέα. Τὴν παραβολὴν ταύτην δὲν δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν εἰμὴ βλέποντες ὀπισθεν αὐτῆς τὸν Σπορέα. Ὁ δὲ ἀγρὸς εἶναι ὁ λαός, ὅστις εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν πῆσιν τοῦ καταθλιπτικοῦ βάρους τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐντολῶν, τὰς ὁποίας οἱ «ταλμουδισταὶ» ἐκήρυττον ὡς ἀναγκασίας διὰ τὴν σωτηρίαν.

Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως εἶναι ἐν τῇ μνημειῶδει τῆς ἀπλότητι ἡ διαχωριστικὴ στήλη ἀναμέσον τῆς Συναγωγῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας, μεταξὺ ἰδεολογισμοῦ καὶ πίστεως χριστιανικῆς, μεταξὺ ἀνθρωπίνης προσπαθείας καὶ ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης, μεταξὺ νόμου καὶ εὐαγγελίου. Εἰς τὴν διήγησιν ταύτην ὑποχρῦπτεται τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ κατανοοῦμεν διατί οἱ εὐαγγελισταὶ τὴν θέτουν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν παραβολικῶν διηγήσεων τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτὸ δὲ τὸ μυστήριον δεῖν νὰ κηρυχθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὡς καὶ εἰς τὰ καθ' ἕναστον ἄτομα.

Ἰσως οἱ ἄλλοι, οἱ ἐκτὸς τῆς πίστεως, νὰ θεωρήσουν τὰς ἰδέας αὐτάς ὡς ἀπανθρώπους καὶ ἀπορριπτέας. Μόνον οἱ ἐκλεκτοὶ γνωρίζουν, ὅτι ὡς Χριστιανοὶ εἶναι δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ ἐν λόγῳ. Ἡ ζωὴ των εἶναι πράγματι

ζωὴ καὶ οὐχὶ συγκεκαλυμμένος φαρισαϊσμός, ὅστις καλύπτεται μὲ τὸ προσωπεῖον τῆς δικαιοσύνης. Ἐν τούτοις αἱ σκέψεις περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ δὲν σημαίνουν κβιετιστικὴν ἀδράνειαν. Τοῦναντίον ὁδηγοῦν εἰς βαθυτέραν ἐν Χριστῷ ζωὴν, ζωὴν κατὰ «λόγον», εἰς ἀπόλυτον ἐξάρτησιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἀπὸ ἰδίων δικαιοῦσαν προσπάθειαν. Οὐδεμίαν ζωὴν λοιπὸν πλέον καὶ οὐδεὶς καρπός, εἰμὴ ἐν Χριστῷ, ἐν καινότητι ζωῆς ἐν καὶ μετὰ τοῦ Κυρίου. Ἡ κοινωνία αὕτη σημαίνει κοινωνίαν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ «ἀγαθὴ» γῆ εἶναι τι ὅλον, μία περιοχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ σπορὰ καὶ ἡ καρποφορία.

Ο ἰ κ α ρ π ο ἰ. Ἡ ὑπὸ τοῦ εὐαγγελίου διαμορφωμένη ζωὴ ἀποτελεῖ τοὺς καρπούς. Ὁ σπορευὴς εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸν σπόρον καὶ ἐνεργεῖ καὶ μορφοποιεῖ καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς ἀποδέκτας του. Ἡ εἰκὼν τῆς παραβολῆς εἶναι στενότατα συγγενὴς μὲ τὴν ἰωάννειον εἰκόνα τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν κλημάτων ἐν αὐτῇ. Ἐν τῇ σχέσει αὐτῇ τὸ πᾶν γίνεται μία καὶ μόνον προτροπὴ: «Μείνατε ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν» (Ἰωάνν. ιε' 4, 5).

(Συνεχίζεται)